

Веран Ј. СТАНОЈЕВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 5. 12. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

О ЕФЕКТУ ПЕРФЕКТИВНОСТИ ИМПЕРФЕКТИВНОГ ВИДА

У раду испитујемо услове под којима имперфективни глаголи, поред неограничених, могу означити и ограничене радње, односно оно што зовемо 'семантичком перфективношћу', ослањајући се на теорију В. Клајна који аспект дефинише као однос између времена радње и тзв. топикалног времена. Наиме, имперфективни глаголи у српском не означавају увек инклузију топикалног времена у време радње, него је могућ и обрнут однос, што ствара ефект ограничености, односно перфективности. У раду испитујемо факторе који, барем у српском језику, доводе у питање Клајнове предикције у погледу значења имперфективног вида.

Кључне речи: аспект, имперфективност, перфективност, топикално време, семантика.

1. Уводне напомене

Добро је познато да финитни глаголски облици у српском, поред темпоралног, могу имати и видско значење. У складу са схватањем Волфганга Клајна (1992: 536, 1995: 23, 2009: 46), под темпоралним значењем подразумевамо релацију између два интервала, а то су тзв. референцијално време, које Клајн назива 'топикалним временом' ('topic time'), тј. време за које се у датој ситуацији нешто тврди (Клајн 1992: 535) и моменат говора. Индиректно се за топикално време везује глаголска ситуација¹, па се с обзиром на њега евалуира пропозициони садржај самог исказа². Сличан приступ заступају Камп и Рејл (1993: 548), који уместо 'топикалног' говоре о 'времену локализације' ('location time'). Ако, на пример, кажем *Одвео сам децу у школу*, ја заправо имам на уму један одређени интервал у прошлости за који тврдим да

* veranva@gmail.com

¹ У наставку рада користићемо термине 'радња' или 'глаголска ситуација', а само ако то буде неопходно, употребљаваћемо специфичније термине као што су 'догађај' или 'стање'.

² Тј. оно што се исказом тврди, тј. представља као истинито.

је (у њему) на снази ситуација описана овим исказом. Ако, пак, кажем *Нисам одвео децу у школу*, то не значи да не постоји моменат у прошлости у којем сам децу одвео у школу (што не би било истинито), него само то да у оквиру одређеног интервала у прошлости, који имам на уму, не постоји догађај 'одвести децу у школу' чији сам ја агенс. Негирани искази, дакле, јасно показују да глаголска времена не означавају директан однос између радње и момента говора, него однос између 'топикалног времена' као интервала који уводи глаголско време и момента говора (в. Клајн 1992: 536).

И видско значење глаголских облика може се схватити клајновски, тј. као однос између два интервала, а то су: време радње, тј. Клајново 'време ситуације' (time of the situation)³ и 'топикално време' (Клајн 1992: 533–535). Под временом радње подразумева се темпорална екстензија догађаја означеног предикатом, тј. интервал који догађај заузима. Ако топикално време собом обухвати, тј. прекорачи трајање радње, или коинцидира с њим, фокус је на целини радње што одговара видском значењу перфективности (*Hanusaо сам писмо.*), а ако време радње собом обухвати, тј. прекорачи топикално време, у комуникативном фокусу је део радње, што одговара видском значењу имперфективности (нпр. *Писао сам писмо.*)⁴. Шематски би се разлика између перфективног и имперфективног значења могла представити као под (1) и (2), где са 'е' бележимо комплетно завршену радњу која коинцидира с топикалним временом (у даљем тексту R), а са 's' радњу у току или на снази у моменту или интервалу који функционише као R, а који не мора бити експлицитно изражен (као у исказу *Писао сам писмо.*):⁵

(1) -----[e]-----S-----> (Написао сам (е) писмо.)
R (e=R)

(2) -----].....R.....[-----S-----> (Писао сам (s) писмо.)
s (R⊆s)

Перфективно значење, које подразумева ограниченост радње представљено је хронограмом (1) где затворени интервал '[]', који симболизује трајање ограничене радње е коинцидира са R (тј. e=R), док имперфективно значење, које подразумева неограниченост радње представљамо хронограмом (2), где отворени интервал ']'...['', симболизујући неограниченост радње s, собом обухвата топикално време R (тј. Rs), које у (2) није експлицитно изражено.

У језицима у којима је глаголски вид морфологизован, као што је српски, логично је претпоставити да перфективни глаголи имају 'перфективно значење', као у (1), а имперфективни –'имперфективно значење', као у (2). Међутим, док поменута корелација 'глаголски вид'/'видско значење' увек

³ Оно одговара Рајхенбаховом моменту догађања E (Рајхенбах 1947).

⁴ Нпр. као одговор на питање *Шта си радио кад сам те назвао*, где би топикално време био моменат уведен временском клаузом *кад сам те назвао*.

⁵ Са 'S' по конвенцији бележимо моменат говора.

важи за перфективне глаголе, то није случај са имперфективним глаголима. То значи да опција (2), тј. 'семантичка имперфективност', представља само један од значењских ефеката имперфективног вида. Наш циљ је да испитамо факторе који објашњавају ефект перфективности при употреби имперфективних глагола, о чему говоримо у овом раду.

2. Проблем имперфективног вида у српскоме језику

Семантички допринос имперфективних глагола значењу реченица, није увек у складу с дефиницијама имперфективног вида, без обзира на то да ли се њима указује на неограниченост вршења, односно трајања глаголске радње (Белић 2000: 365; Стевановић 1991: 534), или се само указује на одсуство неког својства које се иначе приписује перфективном виду, као што је ограниченост трајања радње (Пипер и др. 2009: 497–499, Шведова и др. 1980: 583), или целовитост, односно комплексивност или комплетивност радње (в. Грицкат 1966–1967, Ивић 1977: 11, Тома 2007: 57, итд.)⁶. Наиме, познато је да се имперфективним глаголима могу, зависно од ко(н)текста, означавати и ограничене радње, као у следећим примерима које преузимамо од више аутора који на овај феномен указују различито га тумачећи:

- (3) *Долазио је* неки човек, тражио те и рекао да ће навратити сутра. (Танасић 2005: 395)
- (4) Јуче сам *читала* књигу, а затим изашла напоље. (Кликовац 2018–2019: 10)
- (5) Пшеница је већ *класала*. (Стевановић 1991: 544)

Није довољно само констатовати могућност да се имперфективним видом, као у примеру (3), означавају и „прошле радње чији резултат није актуелан у моменту говора јер се у међувремену десила друга прошла радња која је поништила тај резултат” (Танасић 2005: 395). Није довољно ни приписивати глаголима несвршенг вида, поред осталог, и својство да „само именују радњу” (Кликовац 2018–2019: 8), као у примеру (4). Недовољно је говорити и о „неутрализацији имперфективних глагола” (Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019: 154), односно о „слабо израженом видском значењу које се у контексту често неутралише” (Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019: 170), као у примеру (5) М. Стевановића, по којем, ако су употребљени у перфекту, „претежно имперфективни глаголи имају и перфективно значење” (Стевановић 1991: 544). Неопходно је, наиме, барем одговорити на питање под којим условима су могуће перфективне интерпретације глагола имперфективног вида. Пре него што покушамо да одговоримо на ово питање, размотрићемо најпре концепте (не)ограничености и (не)целовитости радње.

⁶Према: Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019: 171.

2.1. (Не)ограниченост и (не)целовитост

Потпуно је ирелевантно који ће се термин употребити да би се (неформално) дефинисало значење перфективног вида: ограниченост или целовитост радње. Својство ограничености подразумева да се процес представља као једна целина ограничена својим почетком и крајем. Тако су радње 'препливати језеро', 'купити' или 'ући' ограничене, а самим тим и целовите као што су то и тзв. пунктуелне радње 'експлодирати', 'убости' и сл. Разлика је само у томе што прве подразумевају и извесно трајање, док се код других (пунктуелних) почетак и крај практично додирују. Дакле, као што ограниченост подразумева целовитост тако и целовитост подразумева ограниченост.

Не слажемо се са ставом Радоја Симића и Јелене Јовановић Симић по којем је код перфективних глагола „ограничење у ствари везано за прекид, за искључење дела процеса или догађаја, и истицање нпр. почетног, крајњег или кога другог момента” (Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019: 176). Наиме, није тешко уверити се да је при употреби перфективних глагола ограничење неспојиво с прекидом, односно искључењем дела процеса.⁷ Довољно је упоредити следећа два исказа од којих је прихватљив само први, с имперфективним глаголом: *Давио се* кад се појавише неки људи и спасоше га. / **Удавио се* кад се појавише неки људи и спасоше га. Дакле, само се радње означене имперфективним глаголима могу 'прекинути'.⁸ У сваком случају, ограниченост и целовитост радње означене перфективним глаголима не треба посматрати као различите категорије као што чине Р. Симић и Ј. Јовановић Симић у свом раду (2019: 176), него само као различите начине да се именује један те исти видски феномен.⁹

2.2. Разлика између ограничености и неограничености

Разлику између ограничености и неограничености радње дефинисаћемо стриктно семантички, својством 'подинтервалности' за неограничене радње, односно одсуством овог својства за ограничене радње.

За сваку радњу која важи током било којег стриктног подинтервала t' интервала t током кога је радња на снази каже се да има својство подинтер-

⁷ У потпоглављу (2.2.) немогућност прекида ограничених радњи објашњавамо својством недељивости интервала, које је инхерентно перфективним глаголима.

⁸ Цитирајући Шведову (Шведова и др. 1980), поменути аутори наводе пример: *Дечак је дуго преписивао рад, и на крају га је преписао*, а у наставку цитата следи: „Код свршених глагола достизање граница најчешће се осмишљава као нека критичка тачка чијим се достизањем радња, исцрпивши се, прекида” (Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019: 175). Међутим, радња 'преписати рад' није прекинута него је извршена до краја. „Критичка тачка” о којој је реч у поменутом цитату није прекид радње *преписати* његова финална граница.

⁹ Р. Симић и Ј. Јовановић Симић (2019: 212) залажу се за неку врсту хибридног приступа глаголском виду у српском, који комбинује тзв. 'пунктуелизацијски' и тзв. 'глобализацијски' приступ. По њима, префиксација у творби перфективних глагола има пунктуализацијску, а перфективност простих глагола – глобализацијску функцију. Међутим, можемо се запитати зашто се глаголом *препливати* насталим префиксацијом радња не представља пунктуелно, тј. само у финалној тачки свог извршења, него у целини свог трајања.

валности.¹⁰ Наиме, ако је неко тужан током интервала t , онда је он тужан и у било ком подинтервалу t' интервала t . Ми ћемо својство подинтервалности приписати неограниченим радњама, које се у српском изражавају искључиво имперфективним глаголима.

Недељивост интервала¹¹, тј. одсуство подинтервалности, карактерише ограничене, односно целовите радње. Приписује се Вендлеровим трајно-свршеним и тренутно-свршеним, односно, теличним предикатима (уп. Штехов 2009: 136, Генари 1999: 43), а у српском 'недељивост интервала' карактерише глаголе перфективног вида, без обзира на видски лик глагола¹². Узмимо, на пример, завршно-свршени глагол *прочитати*. За било коју радњу е означиву овим глаголом и за било који интервал t током кога је на снази е, важи следеће: не постоји ниједан стриктни подинтервал t' интервала t такав да је е на снази током t' .¹³ Интервал t , наизглед парадоксално, може бити исте дужине као интервал одговарајуће имперфективне радње, на шта указују и Р. Симић и Ј. Јовановић Симић (2019: 154). Наиме, трајање радње у исказима 'Правио сам колаче' и 'Направио сам колаче', може бити исто без обзира на видске разлике међу њима. Разлика је само у томе што *правити* за разлику од *направити* има својство подинтервалности па се имперфективна радња може представити у току (или итеративно)¹⁴, па чак и прекинути неком другом радњом (*Правио сам колаче кад ме хитно позваше на посао.*)¹⁵

Међутим, док својство недељивости интервала гарантује ограниченост радње означене перфективним глаголом, својство подинтервалности не гарантује да ће имперфективни глагол увек увести неограничену радњу. Наиме, тек се из контекста може видети да ли се имперфективним глаголом означена радња представља као ограничена (односно перфективно) или не, што је додатни, прагматички аргумент у прилог тумачењу Д. Кликовац по којем се „вид у ширем смислу” може конциповати „као одређено значење на нивоу исказа” (1996: 135).

¹⁰ Неки аутори (Генари 1999: 43, Штехов 2009: 132) својство подинтервалности приписују реченицама или предикатима који означавају стања (*бити тужан, спавати* и сл.), или активности (*трчати, писати* и сл.) у Вендлеровом смислу те речи (Вендлер 1957).

¹¹ У литератури се говори о својству 'квантизације' (quantization), в. Крифка 1989, Штехов 2009: 136.

¹² О видским ликовима перфективних глагола погледати у: Стевановић 1991: 537–538.

¹³ 'Недељивост интервала' код перфективних глагола искључује могућност било каквог прекида њима означене радње, будући да финални моменат интервала током којег су оне на снази јесте моменат након којег наступа промена стања (нпр. промена стања коју имплицира радња 'саградио је кућу' може наступити тек након момента у којем констатујемо да је кућа саграђана). Ово је семантички аргумент који оповргава став Р. Симића и Ј. Јовановић Симић да се ограничене радње могу прекинути (погледати одељак 2.1 овога рада).

¹⁴ О чему у овом раду неће бити речи.

¹⁵ Ефективна дужина интервала који заузима дата радња зависи како од природе саме радње тако и од конкретне ситуације у којој се радња врши (нпр. ако сам данас пешачио 20 минута, јуче 40 мин., а прекјуче 1 сат, за сваку од извршених радњи могу рећи: *Пешачио сам.*). Дакле, ефективно трајање радње зависи од прагматичких чинилаца (уп. Генари 1999: 44).

3. Зашто имперфективни глаголи могу имати и перфективно значење?

Да бисмо објаснили зашто се имперфективним видом у српском могу изразити и ограничене радње (тј. 'семантичка перфективност'), претпоставићемо следеће: Ако радња или, тачније, време радње не може собом обухватити топикално време (R), тј. време за које се исказом нешто тврди – што значи да радња остаје унутар R или евентуално коинцидира са R –, глаголски облик означава ограничену радњу без обзира на глаголски вид. Са перфективним глаголима то је увек случај, јер њима означене радње, будући увек ограничене на основу својства недељивости интервала (види пододељак 2.2.), увек остају у границама R, било да је то време експлицитно изражено (као у примеру 6) или не (као у примеру 7)¹⁶:

(6) Јуче (R) *сам написао* писмо.

(7) *Написао сам* писмо.

Имперфективним глаголима, међутим, могу се означавати како неограничене, тако и ограничене ситуације. Радња је неограничена, тј. 'семантички имперфективна', ако је топикално време (R) унутар времена радње, као у примеру *Писао сам писмо* (s), *кад зазвони телефон* (R) или *Писао сам писмо* (s) у *5 сати* (R) (погледати хронограм под 8):¹⁷

(8) -----].....R.....[-----S----->
 s (R⊆s)

Топикално време у том случају представља или моменат или интервал довољно кратак да га радња собом може прекорачити, односно обухватити у целини.

За разлику од Клајна, претпоставићемо да топикално време може, под одређеним условима, и прекорачити, тј. собом обухватити време радње означене имперфективним глаголом, па се радња тада конципује као ограничена, тј. као 'семантички перфективна':

(9) Јуче *сам спремао* ручак. / *Спремао сам* ручак. (као одговор на питање *Шта си радио јуче?*)

Топикално време (*јуче*) несразмерно је дуже по трајању у односу на (уобичајено) време радње *спремати ручак*, па је инклузија времена радње у топикално време (R) једина релевантна опција у (9). Услов је да R не уводи нека радња која се десила током вршења радње 'спремати ручак' или која је прекида, као у примеру (10):

¹⁶ У овом последњем случају R коинцидира с временом радње.

¹⁷ Следећи Кампову и Рејлову нотацију, неограничене радње бележимо симболом s, а ограничене (догађајне) симболом e (Камп/Рејл 1993).

- (10) Јуче *сам спремао* ручак кад нестане струје па сам морао да наручим готову храну.

У примеру (10) глагол *спремати* (ручак) има имперфективно значење, а могућност прекида радње произилази из својства подинтервалности, које имплицира да се, генерално, у сваком моменту њеног вршења имперфективна радња може или прекинути или прекорачити R.¹⁸ У примеру (10) топикално време уведено је временском клаузом, а не адвербом *јуче* који овде функционише само као временски оквир за све радње уведене овим исказом. Генерално, интервал уведен (перфективним) глаголом бољи је „кандидат” за статус топикалног времена (R) од интервала уведеног временским локализатором. Наиме, у присуству локализатора ’јуче’, догађајна радња ’изаћи’ у примеру (12) функционисаће као R, што објашњава разлике у значењу имперфективног вида у примерима (11) и (12).

- (11) Јуче (R) *је надала* киша (e). (Ограничена радња, семантичка перфективност: $e \subseteq R$)
 (12) Јуче смо изашли (R) у шетњу. *Падала је* киша (s). (Неограничена радња, семантичка имперфективност: $R \subseteq s$)

Прагматички¹⁹ није искључено да имперфективна радња у примеру (11) собом обухвати топикално време (које је овде уведено одредбом ’јуче’).²⁰ У том случају радња ’падати (киша)’ интерпретирала би се као неограничена, односно као ’семантички имперфективна’. Дакле, од односа два релевантна интервала – дужине топикалног интервала R и трајања радње – и наших знања о свету зависиће интерпретација имперфективног вида (тј. ограничености или неограниченост). Могућност имперфективне радње да ’прекорачи’ (тј. собом обухвати) топикално време у литератури је позната као ’надинтервалност’ (Генари 1999: 42). Ово је својство типичније за глаголе стања него за глаголе активности:

- (13) Јутрос (R) *је директор био* болестан (s).
 (14) Јутрос (R) *је директор читао* новине. (e)

Исказ под (13), са глаголом стања, не значи да се директор и разболео и оздравио у интервалу R означеном одредбом ’јутрос’ (тј. не описује ограничену радњу), за разлику од исказа (14) са глаголом активности који типично значи да је директор јутрос и почео и престао да чита новине.

Могућност (контекстуалног) ограничења имперфективне радње не значи, међутим, да је такву радњу увек могуће изразити одговарајућим перфективним глаголом који на основу својства недељивости интервала подразумева ограничење. Наиме, *Јутрос је директор читао новине* не значи исто што и *Јутрос је директор прочитао новине*. Само предикат првог исказа дозвољава контекстуалну (дискурсну) промену топикалног времена употребом

¹⁸ Перфективне радње, с обзиром на својство недељивости интервала, не могу се прекинути нити прекорачити R.

¹⁹ Тј. с обзиром на наша знања о свету.

²⁰ Нпр. ако је киша почела пре јучерашњег дана, а пада и данас.

неког догађајног предиката што би радњу представило неограниченом (тј. семантички имперфективном): 'Јутрос сам отишао (R) код директора. *Читао је новине*'. То је зато што имперфективне радње имају својство подинтервалности које, као што смо већ рекли, дозвољава и могућност њиховог прекида: *Јутрос је директор читао новине кад га хитно позваше на саста-нак*. И нека стања могу бити прекинута неким догађајем, што се тумачи као промена стања. Исказ 'Узео сам (R) књигу која је била на столу', подразумева да R (тј. догађај *узети*) доводи до промене стања (књига више није на столу). Једино се перманентна стања не могу прекинути, али се могу конциповати као ограничена. Услов за то је да топикално време, иако имплицитно, буде ограничено. Исказ (15) значи да дотична особа више није жива ако R представља цео њен живот:

(15) *Био је* јако паметан.

Међутим, у дискурским низовима у којима је R неки догађај, перманентно стање 'бити јако паметан' собом обухвата R, па се стање конципује као неограничено без импликација да ли је дотична особа жива или не у моменту говора:

(16) Упознала га је (R) на некој конференцији пре две године. *Био је шармантан и јако паметан*.

3.1. Имперфективност, ограниченост и имплицитно R

Видели смо на примеру (15) да имперфективни глаголи који означавају перманентна стања могу и без експлицитно израженог топикалног времена (R) означавати ограничене ситуације. Исто је могуће и са глаголима активности, при чему имплицитно R мора бити довољно дуг интервал да би собом обухватио комплетну радњу означену имперфективним глаголом. Примери типа *Читао сам Рат и мир*; *Гледао сам тај филм*, који илуструју тзв. 'перфект искуства' или 'перфектност искуства'²¹ (в. Стојановић 2018: 114, Милосављевић 2019: 160–161, Станојевић/Ђурић 2019: 230–231 итд.), подразумевају довољно дуг топикални интервал да би радња била поновљива²². Са искуственим перфектом прецизна локализација радње у топикалном интервалу није релевантна, што је у складу са Стојановићевом констатацијом да је радња „неконкретизиована у времену, тј. индивидуални случајеви остварења радње могли су се догодити у било ком тренутку од рођења закључно с тренутком говора" (Стојановић 2018: 114).²³

Погледајмо сада пример (3) (*Долазио је* неки човек, ...), из одељка 2, где имперфективни глагол *долазити* означава истовремено комплетно извршену радњу и дезактуализацију њеног резултата у моменту говора (дотична особа

²¹ Термин који користи С. Стојановић (2018).

²² Поновљивост је једна од одлика искуственог перфекта (в. Станојевић/Ђурић 2019: 231).

²³ Стојановић (2018: 113) наводи пример *Ја сам у своме животу неколико пута своје тело излагала... мучењу*, који сугерише да са искуственим перфектом топикално време може бити и цео живот субјекта.

више није ту). Да бисмо објаснили овакве употребе, претпоставићемо да постоје глаголи који могу описивати догађаје који се састоје из више фаза, тј. епизода. Наиме, радња 'долазити' (неитеративно конципована) подразумевала би следеће фазе: 1. 'ићи ка месту х', 2. 'бити на месту х', 3. 'напустити место х', 4. 'не бити на месту х', при чему свака наредна фаза захтева да претходне већ буду реализоване. Претпоставићемо и да топикално време R може бити укључено у било коју фазу дате радње или обухваћено њоме. У поментом (Танасићевом) примеру R је укључено у фазу 4, што објашњава ефекат дезактуализације, а услов да претходне фазе морају бити реализоване објашњава ограниченост те самим тим и свршеност радње 'долазити'. Поменута интерпретација, међутим, није и једина, о чему сведоче наративни низови типа (17):

(17) *Долазила је Марија. Рекла ми је да ...*

Овде је акценат на 2. фази радње 'долазити' ('бити на месту х'), с тим што је R обухвата у целини стварајући ефекат ограничености. Међутим, с обзиром да R није у 4. фази, овде није у фокусу дезактуализација резултативног стања (тј. чињеница да Марија није више ту), него на догађајима који су се десили унутар 2. фазе. Аналогно би се анализирао и глагол *ићи* у значењу на које указују Р. Симић и Ј. Јовановић Симић. Наиме, ови аутори констатују да *Ишао сам на море* може значити и „радњу 'у целини њенога постојања' – када обухвата и одлазак на море, и боравак тамо, и повратак с мора!” (Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019: 193). Ми бисмо рекли да тада R обухвата све три поменуте фазе. Занимљиво је, међутим, да R при оваквим употребама глагола *ићи* може бити укључено и у било коју од три поменуте фазе. Наиме, у исказу *Упознао сам их кад сам ишао на море* не можемо тачно знати да ли сам дотичне особе упознао док сам путовао на море или током летовања или док сам се враћао с мора. Иако време радње 'упознати' из надређене клаузе функционише као R, о његовој тачној позицији, тј. у којој је фази радње 'ићи на море' (односно, на којој је фази радње комуникативни фокус), можемо знати само на основу ширег дискурсног или ванјезичког контекста.

4. Закључак

Својство подинтервалности које одликује имперфективне глаголе није у конфликту са својством ограничености радње што је битно за разумевање перфективних употреба глагола имперфективног вида. Интерпретација ових глагола (неограниченост или ограниченост радње) зависи: 1) од односа интервала R и времена радње и 2) од наших знања о свету. Принцип је следећи: Ако је R довољно кратак интервал да би га време радње обухватило, радња ће се конциповати као неограничена, тј. као 'семантички имперфективна'. У супротном, тј. ако је R несразмерно дуг интервал да би био обухваћен временом радње, радња ће остати унутар R, те ће се конциповати као ограничена, тј. као 'семантички перфективна'. Ако је R имплицитно, имперфективни

глаголи компатибилни су како са ограниченошћу тако и са неограниченошћу собом означене радње зависно од контекста, тј. зависно од тога који временски интервал (R) имамо на уму при изрицању реченице и какав је однос тог (имплицитног) интервала и времена радње.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 2000:** А. Белић, Историја српскохрватског језика, Речи са конјугацијом, књига II, свеска 2, предавања др Александра Белића, у: *Историја српског језика*, Изабрана дела Александра Белића, том 4, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 327–484.
- Вендлер 1957:** Z. Vendler, Verbs and Times, *The Philosophical Review* 66: 143–160.
- Генари 1999:** S. Gennari, *Tense Meanings and Temporal Interpretation*, Providence, Rhode Island, Thesis.
- Грицкат 1966–1967:** И. Грицкат, Префикасција као средство граматичке (чисте) перфектизације, *Јужнословенски филолог*, XXVII/1–2, 185–223.
- Ивић 1977:** М. Ивић, Теоријско-методолошки проблеми словенске синтаксе везани за концепт 'фактивности', *Јужнословенски филолог*, XXXIII, 1–16.
- Камп/Рејл 1993:** Н. Камп, U. Reyle, *From Discourse to Logic: Introduction to Modeltheoretic Semantics of Natural Language, Formal Logic and Discourse Representation Theory*, Dordrecht: Kluwer.
- Клајн 1992:** W. Klein, The present perfect puzzle, *Language*, Vol. 68, n. 3, 525–552.
- Клајн 1995:** W. Klein, Frame of Analysis, (chapter 2), In: R. Dietrich, W. Klein, C. Noyau, (eds.) *The Acquisition of Temporality in a Second Language*, J. Benjamins, 17–29.
- Клајн 2009:** W. Klein, How time is encoded? In: W. Klein, Ping Li (eds.), *The expression of time*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 39–81.
- Кликовац 1996:** D. Klikovac, О glagolskom vidu u srpskohrvatskom jeziku iz drugog ugla, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, XXXIX/1, 135–139.
- Кликовац 2018–2019:** Д. Кликовац, *Скрипта за предмет Синтакса српског језика* (за студенте групе 01), Филолошки факултет у Београду.
- Крифка 1989:** М. Krifka, Nominal Reference, Temporal Constitution and Quantification in Event Semantics, In *Semantics and Contextual Expression*, R. Bartsch, J. van Benthem and van Emde Boas (eds.), 75–115, Dordrecht: Foris
- Пипер и др. 2009:** П. Пипер, „Српски језик”, у: В. Малцијева, З. Тополињска, М. Ђукановић, П. Пипер, *Јужнословенски језици, Граматичке структуре и функције*, ред. Предраг Пипер, Београд: Београдска књига, 381–536.
- Рајхенбах 1947:** Н. Reichenbach, *Elements of symbolic logic*, New York: The Free Press.

- Симић/Јовановић Симић/Јовановић 2019:** Р. Симић, Ј. Јовановић Симић, И. Јовановић, *Прилози синтакси личних глаголских облика у српском језику*, Београд: Јасен.
- Станојевић/Ђурић 2019:** В. Станојевић, Љ. Ђурић, Аспект као фазна категорија и резултативност у француском и српском језику, *Српски језик*, XXIV, 221–233.
- Стевановић 1989:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II. Синтакса*, Београд: Научна књига.
- Стојановић 2018:** С. Стојановић, О основном значењу српског перфекта активне дијатезе и његовој типолошкој класификацији, *Јужнословенски филолог*, LXXIV/2, 109–138.
- Танасић 2005:** С. Танасић, Синтакса глагола, у: П. Пипер и др., *Синтакса савременог српског језика: проста реченица*, Београд: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Нови Сад: Матица српска, 345–475.
- Тома 2007:** Paul-Louis Thomas, Ка одређењу 'инваријанте' глаголског вида, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 36/1, 53–65.
- Шведова и др. 1980:** Н. Ју Шведова гл. ред. *Русская грамматика, I–II*, Москва: Наука.
- Штехов 2009:** А. Von Stechow, Tenses in compositional semantics, in: W. Klein, Li Ping (eds.), *The Expression of Time*, Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 129–166.

Veran Stanojević

ON THE EFFECT OF PERFECTIVITY OF THE IMPERFECTIVE ASPECT

Summary

This paper explores the conditions under which Serbian imperfective verbs can be used to express not only unbounded but also bounded eventualities – i.e. what we, inspired by W. Klein, call 'semantic perfectivity'. W. Klein defines aspect as a relation between the so-called 'time of the situation' and 'topic time'. It appears that Serbian imperfective verbs don't always express the inclusion of the topic time in the time of the situation: the inverse relationship is also possible, creating the effect of aspectual boundedness, i.e. perfectivity. We also analyse the factors which, at least in Serbian, challenge the predictions of W. Klein concerning the interpretation of the imperfective aspect.

Keywords: aspect, imperfectivity, perfectivity, topic time, semantics.